

“Azərbaycan Respublikasının yanacaq-enerji kompleksinin inkişafı (2005-2015-ci illər) üzrə Dövlət Proqramı”nın 2014-cü il ərzində yerinə yetirilmə vəziyyəti haqqında yekun

M Ə L U M A T

Sıra №-si	Proqramın müddəaları	İcra müddəti	İcrası haqqında
38.	Sumqayıtda gücü 400-500 MVt olan müasir elektrik stansiyasının inşası	2005-2007	19 noyabr 2009-cu il tarixində Azərbaycan Respublikasının Prezidenti cənab İlham Əliyev tərəfindən elektrik stansiyası istismara verilmişdir.
39.	"Şimal DRES" MMC-də gücü 400 MVt olan 2-ci enerji blokunun tikintisi (tikinti meydançasının hazırlanması)	2005-2008	Su tutucu bəndin quraşdırılması işləri görülür. Dövr edən su sisteminin kanaldan dənizə çıxış hissəsində torpaq işləri, ϕ 3200 boru xəttinin və ϕ 110 boruların quraşdırılması, metal konstruksiyaların quraşdırılması işləri davam edir. Qaz təchizi sistemində qaz tənzimləyicisi qızdırıcılarının və nəzarət konteynerlərinin quraşdırılması işləri davam edir. Qazan-utilizator qurğusu avadanlıqlarında yüksək təzyiqli boru xəttlərinin və su buxar qızdırıcılarının quraşdırılması işləri görülür.
40.	"Azərbaycan DRES" MMC-nin 1-8-ci bloklarının yenidən qurulması	2005-2008	İstilik elektrik stansiyasının 1-8-ci bloklarının yenidənqurulması başa çatdırılmışdır. Proqramda nəzərdə tutulmuş işlər başa çatdırılmışdır.
41.	Mingəçevir SES-in yenidən qurulmasının başa çatdırılması	2005-2007	220/110 kV-luq yarımstansiyanın APQ və idarəetmə binasının zirzəmisində kabel kanallarının quraşdırılması işləri aparılır. Mərkəzi İdarəetmə binasında son tamam-lanma işləri gedir. 330 kV-luq APQ-də kabel kanallarının qazma işləri davam edir. 220/110 kV-luq yarımstansiyada ayırıcı, torpaqlayıcı elektrik açarların və cərəyan transformatorlarının quraşdırılması aparılır. Nəzarət, ölçü və mühafizə sistemlərinin quraşdırılması üzrə işlər görülür.
3. Elektroenergetika sektoru			
3.1. Elektrik stansiyalarının inşası, yenidən qurulması və əsaslı təmiri			
42.	Şirvan şəhərində gücü 800-900 MVt olan elektrik stansiyasının inşası	2007-2009 2010-2011	780 MVt “Cənub” ES-nın təməli 2007-ci il dekabrın 24-də qoyulmuşdur. 2013-cü ilin 1 iyul tarixində Azərbaycan Respublikasının Prezidenti cənab İlham Əliyev tərəfindən 780 MVt gücündə “Cənub” elektrik stansiyası işə salınmışdır və istismara verilmişdir.
43.	380 MVt-lıq Tovuz SES-in inşasının səmərəliliyinin öyrənilməsi	2007	Gücü 400 MVt olan Tovuz su elektrik stansiyasının tikintisi üzrə Texniki-İqtisadi Əsaslandırma hazırlanmışdır.
44.	Səngəçaldə müasir tipli istilik elektrik stansiyasının inşasının səmərəliliyinin öyrənilməsi	2007	2008-ci ilin 24 dekabr tarixində Azərbaycan Respublikasının Prezidenti cənab İlham Əliyev tərəfindən 300 MVt gücündə Səngəçal elektrik stansiyası işə salınmışdır və istismara verilmişdir.

45.	Şəmkirdə Hidroakkumulyasiya Elektrik Stansiyasının inşasının səmərəliliyinin öyrənilməsi	2007	Bu istiqamətdə tədqiqat işləri davam edir.
46.	Azərbaycan DRES-də 9-cu blokun inşasının səmərəliliyinin öyrənilməsi	2005-2007	Azərbaycan İES-də 9-cu blokun inşasının səmərəliliyi araşdırılmışdır və tədqiqatlar nəticəsində onun tikintisinin məqsədə uyğun olmaması müəyyənləşdirilmişdir.
47.	Naxçıvan MR-də 100 MVt gücündə istilik elektrik stansiyasının inşasının səmərəliliyinin öyrənilməsi	2006-2007	Azərbaycan İES-də 9-cu blokun inşasının səmərəliliyi araşdırılmışdır və tədqiqatlar nəticəsində onun tikintisinin məqsədə uyğun olmaması müəyyənləşdirilmişdir.
48.	Naxçıvan MR-də 36 MVt-lıq Ordubad və 4,5 MVt-lıq Vayxır su elektrik stansiyalarının inşası	2005-2009 2005-2006	36 MVt-lıq Ordubad su elektrik stansiyasının yerinə yetirilməsi Naxçıvan MR Dövlət Energetika Agentliyinin səlahiyyətindədir. Gücü 4,5 MVt olan Vayxır su elektrik stansiyası Naxçıvan MR Dövlət Energetika Agentliyinin səlahiyyətindədir. Energetika Agentliyi tərəfindən inşa edilmişdir və 2006-cı ilin 20 dekabr tarixində AR Prezidenti cənab İlham Əliyev tərəfindən istismara verilmişdir.
49.	Naxçıvan MR-da mövcud istilik elektrik stansiyasının maye yanacaqdan qaz yanacağına keçirilməklə işə qoşulması	2005-2006	Elektrik stansiyasının yenidən qurulması 2006-cı ildə yerinə yetirilmişdir. 20 dekabr 2006-cı ilin tarixində AR Prezidenti cənab İlham Əliyev tərəfindən stan-siya istismara verilmişdir.
50.	Dərbənd (RF) və Yaşma (AR) arasında 330kv-luq ikinci xəttin və 330/110/10 kv-luq “Xaçmaz” y/s-nin inşa edilməsi	2005-2007	Gücü 2x180 MVA 330/110/10 kv-luq Xaçmaz YS-nin inşası və onun möv-cud 110-330 kv-luq elektrik ötürücü xətləri ilə birləşdirilməsi Layihəsi İslam İnkişaf Bankı tərəfindən maliyyələşdirilmişdir. Yarımstansiya 2009-cu ildə istismara verilmişdir. Azərbaycan Respublikasının İnvestisiya Programında (2014-2015-ci illər) 330 kV “Yaşma”(Azərbaycan Respublikası) - “Dərbənd” (Rusiya Federasiyası) dövlətlər arası EVX-nin tikintisi nəzərdə tutulub.
51	İran İslam Respublikasının enerji sistemi ilə enerji mübadiləsinin artırılması məqsədi ilə “İmişli” y/s-nin 330 kv hissəsinin yenidən qurulması və 2-ci “İmişli-Parsabad” 330 kv-	2005-2006	330 kV-luq İmişli yarımstansiyasının 330 kV-luq Açıq paylayıcı quruluşunun genişləndirilməsi başa çatdırılmışdır. Uzunluğu 25 km 330 kV-luq 2-ci “İmişli -Parsabad” EVX tikilmişdir. HX-də Optik kabellər asılmışdır. Layihənin icrası üçün İranın Eksport İnkişaf Bankı ilə kreditin ayrılması üzrə maliyyə müqaviləsi imzalanmışdır. Baş podratçı İranın “Sunir” şirkətidir. Layihə çərçivəsində 107 km 330 kV-luq və 230 km 220 kV-luq HX-ləri tikilib istismara verilmişdir. Yeni 220 kV-luq “Salyan” YS tikilmişdir və “Masallı” YS-da yenidənqurma işləri

	luq EVX-nın tikintisi		<p>aparılmışdır. Layihə 2010-cu ildə başa çatdırılmışdır.</p> <p>330 kV-luq İmişli yarımstansiyasının 330 kV-luq Açıq paylayıcı quruluşunun genişləndirilməsi başa çatdırılmışdır. Uzunluğu 25 km 330 kV-luq 2-ci “İmişli -Parsabad” EVX tikilmişdir. HX-də Optik kabellər asılmışdır. Proqramda nəzərdə tutulmuş işlər başa çatdırılmışdır.</p>
52.	330 kv-luq “Azərbaycan DRES-İmişli”, 330 kv-luq «Şirvan-İmişli» EVX-larının tikintisi	2005-2007	<p>«Azərbaycan» İES ilə “İmişli” yarımstansiyası arasında 330 kV-luq EVX-nin və 330 kV-luq Goranboy paylayıcı məntəqəsinin (PM) tikintisi üçün Almaniyanın KfW bankı ilə imzalanmış kredit sənədi 7 dekabr 2007-ci ildə təsdiqlənmişdir. Texniki-İqtisadi Əsaslandırma hazırlanmışdır. Məsləhətçi Almaniyanın Decon/Fichtner konsorsiumudur. Tender əsasında Çinin “CNEEC” şirkəti Baş podratçı seçilmişdir. 330 kV-luq Goranboy PM-də tikinti-quraşdırma işləri aparılır. Ümumi uzunluğu 168,5 km 330 kV-luq “Goranboy PM - İmişli YS” hava xəttinin tikintisi başa çatdırılmışdır.</p> <p>330 kV-luq 82 km uzunluğunda “Şirvan İES - İmişli” elektrik verilişi xəttinin tikintisi başa çatdırılmışdır.</p>
53.	Şirvan DRES-Salyan arasında 220 kv-luq EVX-nin inşası və gücü 200 Mvt olan bir transformatorlu “Salyan” yarımstansiyasının inşası və 110 kv-luq EVX-lərlə birləşdirilməsi	2005-2006	<p>2010-cu il 29 aprel tarixində AR Prezidenti İlham Əliyev tərəfindən gücü 2x125 MVA Salyan yarımstansiyası və yüksəkərginlikli HX-ləri istifadəyə verilmişdir. 110 kV-luq ikinci Salyan HX-nin YS-ya giriş-çıxışı məqsədi ilə 3,8 km 110 kV-luq HX-ti çəkilmişdir. Uzunluğu 48,5 km 220 kV-luq “Şirvan İES - Salyan” EVX-nin tikintisi başa çatdırılmışdır.</p>
54.	220 kv-luq “Salyan-Masallı”, “Masallı-Astara” elektrik verilişi xətlərinin inşası, 220 kv-luq «Masallı» y/s-nın yenidən qurulması	2005-2006	<p>220 kV-luq Masallı yarımstansiyasının genişləndirilməsi üzrə tikinti-quraşdırma işləri başa çatdırılmışdır. Uzunluğu 107 km 220 kV-luq “Salyan - Masallı” EVX inşa edilmişdir. 220kV-luq “Masallı-Astara” HX-də 126 ədəd dayaq yığılıb quraşdırılmışdır.</p> <p>Tikinti-quraşdırma işləri başa çatdırılmışdır.</p>
55.	“Naxçıvan - Culfa” 110 kV-luq EVX-ya birləşdirməklə “Araz” SES-dən 110 kV-luq EVX hissəsinin tikintisi	2005	<p>“Araz” SES-dən 110 kV-luq “Naxçıvan - Culfa” EVX-yə birləşdirməklə 5 km uzunluğunda 110 kV-luq EVX Naxçıvan MR Dövlət Energetika Agentliyi tərəfindən tikilmişdir.</p>
56.	Elektrikötürücü sistemlərin reabilitasiyası və Milli Dispetçer Mərkəzinin yenidənqurulması	2005-2007	<p>Almaniyanın KfW bankı ilə 6 fevral 2003-cü ildə imzalanmış kredit müqaviləsi əsasında maliyyələşdirilən “Elektrik Enerjisinin Ötürülməsi-2” Reabilitasiya Proqramı üzrə yenidənqurma işləri 330 kV-luq Yaşma, İmişli yarımstansiyalarda başa çatmışdır. Bu Proqram çərçivəsində Milli Dispetçer Mərkəzində “SCADA” adlanan idarəetmə sisteminin 1-ci mərhələsi başa çatdırılmışdır və Yeni Milli Dispetçer Mərkəzi 2008-ci ildə istifadəyə verilmişdir.</p>
57.	Şirvan DRES və Yaşma yarımstansiyası arasında 330 kV-luq	2005-2006	<p>330 kV-luq “4-cü Şirvan” EVX-nin 500 kV-luq “Abşeron” YS-na girişi-çıxışı məqsədi ilə 500 kV-luq Abşeron yarımstansiyasında 330 kV-luq APQ genişləndirilmiş, 19,8 km ikidövrəli 330 kV-luq HX-ti</p>

	4-cü Şirvan EVX-nin 500/330/220 kV-luq Abşeron yarımstansiyasına girişi-çıxışının inşası, 330 kV-luq paylayıcı sistemin yenidənqurulması		çəkilməmişdir. Proqramla nəzərdə tutulmuş işlər başa çatdırılmışdır.
3.2.2. Enerji sistemin yüksək gərginlikli şəbəkə təsərrüfatının inkişafı			
58.	220/110/10 kV-luq “Böyükşor” y/s-nin, 220/110/10 kV-luq “Şəki” y/s-nin tikintisi və onun mövcud 110-35 kV-luq EVX-ya birləşdirilməsi tikintisi	2005-2008	Şəki rayonunda 2006-cı il 14 oktyabr tarixində AR Prezidenti İlham Əliyev tərəfindən 87 MVt gücündə elektrik stansiyası istismara verilmişdir. Stansiyanın tikintisi ilə əlaqədar 220/110/10 kV-luq Şəki yarımstansiyasının tikintisi texniki və iqtisadi cəhətdən məqsədəuyğun hesab edilməmişdir. Gücü 2x250 MVA 220/110/10 kV-luq “Böyükşor” YS-nin tikintisi tamamlanmışdır.
59.	“Şimal” DRES-dən “Hövsan”, “Böyükşor”-“Sənaye qovşağı” y/s arasında ikidövrəli 220 kV-luq EVX-nin tikintisi	2005-2007	220 kV-luq “Zabrat” YS-nin və “Hövsan YS - Şimal ES - Zabrat YS - Sənaye Qovşağı YS” EVX-lərin tikintisi bir layihə kimi nəzərdə tutulub. 220 kV-luq gücü 2x125 MVA “Zabrat” YS-nin tikintisi başa çatdırılmışdır. Ümumi uzunluğu 95,0 km 220 kV-luq ikidövrəli “Şimal ES – Zabrat YS - S.Qovşağı YS və “Şimal ES – Hövsan YS” HX tikilmişdir. “Şimal” ES-da gücü 400 MVt 2-ci buxar-qaz qurğusu tikilib istismara verilənə kimi göstərilən hava xətləri “S.Qovşağı YS, Sumqayıt ES – Zabrat YS – Hövsan YS” sxemi üzrə işə qoşulmuşdur.
60.	330/110 kV-luq “Gəncə”, 220/110/10 kV-luq “Xırdalan” və “Ağsu”, 110/35/6 kV-luq “Binəqədi”, “Zabrat” və “Əhmədli” yarımstansiyasında mövcud transformatorların daha güclüləri ilə əvəz edilməsi	2005-2006	330 kV-luq İmişli yarımstansiyasının avtotransformatoru 3-cü AT kimi 330/110 kV-luq “Gəncə” yarımstansiyasında quraşdırılmışdır. 220/110/10 kV-luq Xırdalan yarımstansiyasında 2x240 MVA qrup avtotransformatorların 2x250 MVA gücündə avtotransformatorlar ilə əvəz edilməsi işləri başa çatdırılmışdır. 220 kV-luq Ağsu yarımstansiyasında 63 MVA gücündə qüsurlu avtotransformator yeni eyni güclü ilə əvəz olunmuşdur. 110 kV-luq Binəqədi yarımstansiyasında 2 ədəd 40 MVA gücündə transformator 2 ədəd 63 MVA gücündə transformator ilə, 110 kV-luq Zabrat yarımstansiyasında 40 MVA gücündə transformator 63 MVA gücündə transformator ilə əvəz olunmuşdur. 110 kV-luq Əhmədli yarımstansiyasında 40 MVA gücündə 3-cü transformator quraşdırılmışdır. Proqramda nəzərdə tutulmuş işlər başa çatdırılmışdır.
3.4. Bakı regionu üzrə elektrik enerjisi ilə təchizatın yaxşılaşdırılması			
62.	Bakı şəhərinin mövcud 110,35, 10, 6, 0,4 kV-luq şəbəkələrin yenidən qurulması, yeni y/s-ların, EVX-lərin tikintisi, onların yüksək gərginlikli elektrik şəbəkələri ilə əlaqələndirilməsi üzrə zəruri tədbirlərin hazırlanıb həyata	2005-2015	220 kV-luq “Müşfiq” YS-nin yenidənqurulması çərçivəsində 2 ədəd 200 MVA gücündə avtotransformator 2 ədəd gücü 250 MVA olan avtotransformator ilə əvəz edilmiş, 3-cü 200 MVA AT normal sxema ilə işə qoşulmuşdur. 220 kV-luq 2 dövrəli uzunluğu 12,2 km 3-cü “Qala” HX-nin tikintisi başa çatdırılmışdır. 220 kV-luq 1,2-ci Hövsan HX-nin istismara yararsız 6,8 km hissəsi yenidən qurulmuşdur. Yeni gücü 26 MVA 110 kV-luq “Binə” YS-si tikilib istismara verilmişdir. 110 kV-luq “205 saylı” yarımstansiyada 31,5 MVA gücündə qüsurlu transformator təmir edilərək sxemə qoşulmuşdur, 110/35/6 kV-luq “Qala” yarımstansiyasında 2x40 MVA transformatorlar 2 x75 MVA transformatorlarla əvəz edilərək sxema qoşulmuşdur. 110/20/6 kV-luq Ramanı YS-da 3x10 MVA qrup transformator 1 ədəd yeni 63 MVA transformatorla əvəz olunmuşdur. 110 kV-luq Zabrat YS-da 6 ədəd 10

	keçirilməsi		<p>kV-luq ifrat gərginlik məhdudlaşdırıcısı və 1 dəst reaktor quraşdırılmışdır. 110 kV-luq “Dübəndi” YS-da 1x31,5 MVA 40 MVA ilə əvəz edilmişdir. 500 kV-luq 2-ci “Abşeron” HX-nin 4,6 km və 1-ci “Abşeron” HX-nin 1,2 km hissəsi sürüşmə zonasından kənara çıxarılaqla yenidən qurulmuşdur. 220 kV-luq “Müşfiq” YS-nın genişləndirilməsi üzrə 220 kV-luq qabaritdə ikidövrəli 2x38,8 km “Səngəçal ES - Müşfiq ES” HX tikilmişdir. Uzunluğu 23,5 km 220 kV-luq 3,4 “Abşeron” HX-nin ikidövrəli variantda tikintisi başa çatdırılmışdır. 220 kV-luq “Xirdalan” YS-da sonuncu 3x80 MVA qrup avtotransformatorlar 250 MVA avtotransformatorla əvəz edilmiş, bütün 220-110 kV-luq elektrik avadanlıqları müasir avadanlıqlarla əvəz edilərək, yarımstansiya tam yenidən qurulmuşdur. Yeni gücü 2x63 MVA yeraltı 110 kV-luq “227 saylı” YS-ya tikilib istismara verilmişdir. 110 kV-luq “Ziğ”, “205 saylı”, “8 km”, “Ramanı”, “Əhmədli” “Zabrat”, 220 kV-luq “Hovsan” və “Səngəçal” YS-larda köhnə yağ açarlarının eleqaz açarlarla əvəz etməklə YS-ların yenidən qurulması başa çatdırılmışdır. Yenidənqurma işləri digər YS-larda davam etdirilir. 500 kV-luq “Abşeron” YS-da 3-cü 400 MVA AT-nin quraşdırılması, YS-nın 330 kV-luq APQ-nin yenidən qurulması layihəsi üzrə tikinti işləri tamamlanmışdır. 220 kV-luq Səngəçal yarımstansiyasında 63 MVA gücündə 2 ədəd avtotransformator 125 MVA gücündə 2 ədəd avtotransformatorla dəyişdirilmişdir. Paytaxtın elektrik təchizatının yaxşılaşdırılması üçün gücü 2x80 MVA ikinci yeraltı “Bayıl” YS tikilmişdir. 110 kV-luq “Dübəndi”, 1,4,5-ci “Şimal”, 1, 2-ci “Qala”, 3-cü “Ramanı”, 3-cü “Maştağa” hava xətləri yenidən qurulmuşdur. 500 kV-luq 2-ci Abşeron və 330 kV-luq 1-ci Abşeron hava xətlərinin 1218 ədəd dayağının “U” şəkilli boltları dəyişdirilərək yenidən qurulmuşdur. 220 kV-luq “Səngəçal” YS-da 125 MVA AT - 200 MVA ilə, 110 kV-luq “Putu” YS-da 40 MVA transformator 63 MVA ilə əvəz olunmuşdur.</p> <p>220 kV-luq gücü 2x125 MVA “Zabrat” YS-nın tikintisi başa çatdırılmışdır. Ümumi uzunluğu 95,0 km 220 kV-luq ikidövrəli “S.Qovşağı YS, Sumqayıt ES – Zabrat YS – Hovsan YS” hava xətti tikilmişdir.</p> <p>Gücü 2x250 MVA 220/110/10 kV-luq “Böyükşor” YS-nın tikintisi tamamlanmışdır.</p>
3.5. Sumqayıt regionu üzrə elektrik enerjisi ilə təchizatın yaxşılaşdırılması			
63.	Sumqayıt şəhərinin və Quba, Xaçmaz, Qusar, Şabran, Siyəzən, Qobustan rayonlarının elektrik enerjisi təchizatının yaxşılaşdırılması üzrə müvafiq tədbirlərin hazırlanıb həyata keçirilməsi	2005-2015	<p>Rayonların elektrik enerjisi təchizatının yaxşılaşdırılması üçün:</p> <p>330 kV- luq 360 MVA gücündə Xaçmaz yarımstansiyası, 2006-cı il 7 dekabr tarixində AR Prezidenti İlham Əliyev tərəfindən gücü 87 MVt ”Xaçmaz” və 2009-cu il 18 sentyabr tarixində gücü 105 MVt “Şahdağ” ES-lar istismara verilmişdir, 110 kV-luq “135 saylı” yarımstansiyada 31,5 MVA gücündə transformator 40 MVA-lıq ilə əvəz edilmişdir. 35 kV-luq “Şamaxı-Mərzəz” HX-nin sürüşmə zonasına düşən 3,6 km hissəsi tam yenidən qurulmuşdur.</p> <p>Sumqayıt şəhərində yeni ən müasir avadanlıqlarla təchiz edilmiş gücü 3x63 MVA “Sumqayıt-3” və ümumi gücü 100 MVA olan 110 kV-luq “Kimyaçılar” YS-lar tikilib istismara verilmişdir. “Sumqayıt-2” YS-da 1ədəd 40 MVA tr-tor 80 MVA ilə əvəz edilmişdir. Gücü 2x25 MVA “Masazır” YS tikilib istismara verilmişdir.</p> <p>110 kV-luq “Quba”, “Siyəzən”, “135 saylı”, “Xaçmaz”, “Xudat”, 220 kV-luq “Sənaye Qovşağı” YS-larında yenidənqurma işlərinə başlanılmışdır. 220 kV-luq “Sənaye Qovşağı” YS-da - 4 ədəd, “Quba”</p>

			<p>YS-da 2 ədəd, “Xudat” YS-da 1 ədəd, “Xaçmaz” YS-da 9 ədəd, “Siyəzən” YS-da 5 ədəd, “Qusar” YS-da 2 ədəd, “135 saylı” YS-da 3 ədəd 110kV-luq yağ açarları eleqaz açarları ilə əvəz edilmişdir. Yenidənqurma işləri davam edir.</p> <p>110 kV-luq “Kimyaçılar” YS-da 2-ci 60 MVA transformator 80 MVA ilə, “135 saylı” YS-da 31,5 MVA transformator 40 MVA ilə, “Sitalçay” YS-da 6,3 MVA 16 MVA ilə, “Sulfanol” YS-da 63 MVA və 2-ci 75 MVA 80 MVA ilə, “Xaçmaz” YS-da 16 MVA 25 MVA ilə, “Xudat” YS-da 10 MVA 16 MVA ilə, “Nabran” YS-da 2x2,5 MVA 2x4 MVA ilə, “Quba” YS-da 25 MVA 40 MVA ilə əvəz olunmuş, “83 saylı” YS-da 2-ci 25 MVA transformator quraşdırılmışdır. Qusar rayonunda gücü 3 MVt kiçik SES tikilib istismara verilmişdir.</p> <p>20.12.12-ci il tarixdə Ölkə Prezidenti cənab İlham Əliyevin iştirakı ilə “Şahdağ” Qış-Yay Turizm Kompleksinin elektrik təchizatı məqsədilə inşa olunmuş gücü 2x63 MVA 110 kV-luq “Şahdağ” YS-nin açılışı olmuşdur. Yarımstansiyanın elektrik təchizatı məqsədilə ümumi uzunluğu 63,5 km 110 kV-luq 1-ci, 2-ci “Ləzə” hava xətləri tikilmişdir. Uzunluğu 33,2 km 110 kV-luq ikidövrəli “Xaçmaz ES – Şahdağ ES” hava xətti tikilib istismara verilmişdir.</p>
--	--	--	--

3.6. Gəncə və Şirvan regionlarının elektrik şəbəkələrində görülməli yenidənqurma və bərpa işləri

<p>Gəncə şəhəri və ölkənin qərb bölgəsi rayonlarının enerji təchizatının yaxşılaşdırılması məqsədilə yeni y/s-ların, EVX-lərin tikintisi və yenidən qurulması, mövcud transformatorların daha güclüləri ilə əvəz edilməsi üzrə tədbirlərin görülməsi</p>	<p>2005-2015</p>	<p>Tovuz rayonunda 110 kV-luq “Qovlar”, 35 kV-luq “Aşağı-Quşçu” və “YeniYanıxlı”, Gəncədə 35 kV-luq “Üzgüçülük hovuzu”, Ağstafa rayonunda 35 kV-luq “Tatlı”, Qazax rayonunda 35 kV-luq “Kəmərlı” YS-ları tikilmişdir. 330 kV-luq Gəncə yarımstansiyasında 17 dəst 110kV-luq hava acarı eleqazacarla əvəz edilmiş, 13 dəst 110 kV -luq ayrıcı 6,5 km nəzarət kabeli yenisinə dəyişdirilmişdir, 330 kV-luq “Ağstafa” YS-da zədəli 125 MVA AT dəyişdirilmişdir, 110 kV-luq “Zəyəm” YS-da 35 kV-luq Gədəbəy EVX-nin yağ acarı “1000 A MKII” tipli acar ilə dəyişdirilmişdir. 35 kV-luq “Xanlar -1” YS-da 63 və 40 kVA gücündə xüsusi sərfiyyat transformatorları, 35 kV-luq “Qazax-1” YS-da 1 ədəd 25 kVA gücündə xüsusi sərfiyyat transformatoru quraşdırılmışdır. 35 kV-luq Gədəbəy EVX-nin 6 km uzunluğunda hissəsi tam yenidən qurulmuşdur, 110 kV-luq “Naftalan” YS-da əlavə gücü 4 MVA transformator quraşdırılmışdır. Goranboy rayonunda məcburi köçkünlərin şəhəriyinin enerji təchizatı üçün 20 MVA gücündə “Xocalı” yarımstansiyası inşa olunmuşdur və 23,7 km uzunluğunda 110 kV-luq 2 dövrəli “Naftalan - Xocalı” EVX çəkilmişdir. Goranboy rayonunda məcburi köçkünlərə salınmış şəhəriyin enerji təchizatının yaxşılaşdırılması üçün gücü 2x10 MVA 110/10 kV-luq Veyisli YS inşa olunmuş və 110 kV-luq ikidövrəli 46,9 km “CəncəYS-Veyisli YS-Naftalan YS” HX-ti tikilmişdir. Gəncə metallurgiya kompleksi üçün yeni 500 kV-luq 500 MVA gücündə “Samux” və 330 kV-luq 700 MVA gücündə “Alümin zavodu” yarımstansiyalarının, 23 km uzunluğunda 500 kV-luq və 60 km uzunluğunda 330 kV-luq EVX-nin inşası layihəsi üzrə tikinti quraşdırma işləri başa çatdırılmışdır. 09.02.2011-ci il tarixində AR Prezidentinin iştirakı ilə 500 kV-luq “Samux”YS-nin açılışı olmuşdur. Gücü 2x4 MVA 35 kV-luq “Göygöl” yarımstansiyasının inşası, 35 kV-luq iki dövrəli 17 km gidalandırıcı HX-nin tikintisi tamamlanmış, 35/6 kV-luq 2 ədəd 4 MVA transformator və 35 kV-luq QPQ-da elektrik avadanlıqları quraşdırılmışdır. 110 kV-luq “Zəyəm” YS-da 2x16 MVA transformatorlar 2x25 MVA ilə, 110 kV-luq “Vevlax”YS-da 40 MVA transformator 63 MVA ilə əvəz edilmişdir. 330 kV-luq “Ağstafa” YS-da 10 ədəd 110 kV, 7 ədəd 330 kV, “Cəncə” YS-da 8 ədəd 110 kV-luq, 8 ədəd 330 kV-luq yağ açarı eleqaz açarlarla əvəz olunmuş, YS-larda ümumilikdə 54 ədəd 110 kV-luq cərəyan transformatoru quraşdırılmışdır. 330 kV “Gəncə” YS-da mövcud 125 MVA avtotransformator 250 MVA ilə, “Alabaşlı” YS-da 2x16 MVA transformator 2x25 MVA ilə, “Yenikənd” YS-da 2x2,5 MVA transformator 10 MVA ilə, “Kürəkçay” YS-da 25 MVA transformator 40 MVA ilə əvəz</p>
---	------------------	--

		<p>edilmişdir.500 kV-luq 1-ci "Samux" HX-ti tam təmir olunmuş, uzunluğu 150 km 500 kV-luq "Samux-Qardabani" HX-nin yenidən qurulması başa çatdırılmışdır. Uzunluğu 165,8 km 330 kV-luq "Goranboy PM – İmişli YS" HX tikilmişdir. Gücü 2x25 MVA "Gədəbəy" YS-nın inşası, 110 kV-luq ikidövrəli L=51,0 km "Zəyəm YS – Gədəbəy YS" hava xəttinin tikintisinə başlanılmışdır</p>	
65.	<p>Ölkənin cənub bölgəsində rayonların enerji təchizatının yaxşılaşdırılması məqsədilə yeni y/s-ların, EVX-lərin tikintisi və yenidən qurulması, mövcud transformatorların daha güclüləri ilə əvəz edilməsi üzrə tədbirlərin görülməsi</p>	2005-2015	<p>2006-cı ilin 3 fevral tarixində Azərbaycan Respublikasının Prezidenti cənab İlham Əliyev tərəfindən Astara rayonunda 87 MVt gücündə elektrik stansiyası işə salınmışdır və istismara verilmişdir.</p> <p>Enerji sisteminə istehsal olunan elektrik enerjisinin ötürülməsi üçün 3,2 km uzunluğunda 2 dövrəli 110 kV-luq EVX çəkilmişdir. Lənkəran rayonunda 5,6 MVA gücündə yeni 110/35/10 kV-luq Səperadi yarımstansiyası tikilib istismara verilmişdir. 220 kV-luq Masallı yarımstansiyasında 3 ədəd 220 kV-luq ifrat gərginlik məhdudlaşdırıcısı quraşdırılmışdır. 110 kV-luq "Masallı" YS-da 2 ədəd 25 MVA transformator yeni 2 ədəd 40 MVA transformatorla əvəz edilmişdir. 110 kV-luq Astara yarımstansiyasında 10 MVA gücündə transformator 16 MVA gücündə transformator ilə, 35 kV-luq "Cəlilabad-1, 2" yarımstansiyasında 4 və 1,8 MVA gücündə transformatorlar müvafiq olaraq 7,5 və 4 MVA gücündə transformatorlar ilə, Göytəpə yarımstansiyasında 4 MVA gücündə transformator 6,3 MVA gücündə transformator ilə və Lerik rayonunun 35 kV-luq Şingəduvan yarımstansiyasında 2 MVA gücündə transformator 4 MVA gücündə transformator ilə əvəz edilmişdir. 35 kV-luq "Vodozabor" YS-da 1 ədəd 63 kVA gücündə xüsusi sərfiyyat transformatoru quraşdırılmışdır. 110 kV-luq 1-ci və 2-ci Lənkəran EVX-nin 24 ədəd və 35 kV-luq Telavar EVX-nin 14 ədəd yararsız dayaqları yeniləri ilə əvəz olunmuşdur, 35 kV-luq Cəlilabad -Göytəpə EVX-də 43 ədəd, Yardımlı EVX-də 10 ədəd, Astara EVX-də 5 ədəd, Hamarat EVX-də 3 ədəd, Lovain, Xanbulan, Cəlair EVX-də 2 ədəd və Hirkan EVX-də 1 ədəd yararsız dayaqlar yeniləri ilə əvəz olunmuşdur. 220 kV-luq "Masallı", 110 kV-luq "Masallı" YS-da köhnə yağ açarlarının eleqaz açarlarla əvəz edilməsi işlərinə başlanılmışdır. İlk mərhələdə 13 ədəd açar dəyişdirilmişdir.</p> <p>Gücü 16,5 MVt "Lerik" Elektrik Stansiyasının, 35/10kV-luq gücü 2x10 MVA "Lerik" və gücü 2x6,3 MVA "Arus" YS-nın inşası, uzunluğu 55,0 km ikidövrəli 35 kV-luq "Masallı YS-Arus YS-Lerik YS" layihəsi üzrə tikinti işləri başa çatdırılmışdır. 220 kV-luq "Masallı" YS-da 63 MVA AT 125 MVA ilə əvəz edilmişdir. 220 kV-luq "Masallı" YS genişləndirilmiş, 220 kV-luq L=107,0 km "Salyan YS – Masallı YS" hava xətti tikilib istismara verilmişdir.</p>
68.	<p>Yanacaq - energetika kompleksinin korporativ kompüter-informasiya şəbəkəsinin və mərkəzi məlumatlar bankının yaradılması üzrə tədbirlərin həyata keçirilməsi</p>	2005-2010	<p>ARDNŞ-üzrə:</p> <p>"Azəriqaz" İB-nin Bakı şəhərinin 11 rayonu, regionlarda 56 rayon üzrə qaz istismar sahələrində, 7 Magistral Qaz Kəmərləri Sahəsində və digər təbəci təşkilatlarda lokal kompüter şəbəkələri qurulmuş, ARDNŞ-in korporativ kompüter şəbəkəsinə qoşulması təmin edilmişdir.</p> <p>"Azəriqaz"İB-də orta və yüksək təzyiqli qaz kəmərlərinin serverdə elektron məlumat bazasının yaradılması və rayon qaz istismar sahələrində ArcGIS proqramı vasitəsilə məlumatlara baxılması və məlumat mübadiləsi edilməsi üzrə müvafiq işlər görülmüşdür.</p> <p>Avtomatlaşdırılmış Dispetçer Mərkəzinin yaradılması üzrə:</p> <p>-"104 Zəng mərkəzi"nin yaradılması üzrə işlərin görülməsi davam</p>

edir;

- Səngəçal BQ, Hacıqabul MQKS-in B qovşağından, Hacıqabul KS, Qalmaz YQA 47 km-dən, Astsra ÖQ-da, Mərəzə ÖQ-da nəzarət ölçü cihazlarından məlumatların alınması və “online” rejimində operator otağına ötürülməsi üzrə işlərin görülməsi davam edir.

Qaradağ QPS-Digah QPS arasında optik xəttin bərpası işləri aparılmışdır.

İnzibati binalarında əsaslı təmir işləri aparılan və ya yenidən inşa edilən “Azəriqaz” İB-nin qaz istismar sahələrində, magistral qaz kəmərləri sahəsində və digər təbəci təşkilatlarda yeni lokal kompüter şəbəkələri yaradılmış və ya rekonstruksiya edilmişdir.

ABB NGC 8209 tipli bir ədəd xromatoqraf İTRİ tərəfindən Qaz Emalı Zavodunun çıxışında quraşdırılaraq istismar olunur və 15 (on beş) ədəd xromatoqrafın alınaraq iri həcmli qaz istehlakçıları olan Bakı ES MMC, Bakı İEM MMC, Şəki ES MMC, Xaçmaz ES MMC, Astara ES MMC, Şirvan İES MMC, Azərbaycan İES MMC, Sumqayıt İES MMC, Səngəçal ES, Şimal ES MMC, Şahdağ ES, Qaramusallı, Mərəzə 260 km, Çuxuryurd 43 km, Azadkənd qaz ölçü qovşaqlarında quraşdırılması işləri davam etdirilir.

“Azəriqaz” İB-nin iri həcmli istehlakçıları üçün 22 ədəd müasir ROC-107 elektron tipli sərfölçmə cihazı sifariş olunaraq alınmış və hazırda Dövlət yoxlamasından keçirilərək “Bakı ES-1,2”, “Bakı İEM”, “Şimal ES-1,2”, “Sumqayıt ES-1,2”, “Səngəçal ES-1,2” və “Şəki ES” qaz ölçü qovşaqlarında quraşdırılmışdır. Bu işlər davam etdirilir.

Qaz ölçü qovşaqlarında 40 ədədinin texnoloji hissələrinin yenidən qurulması üçün layihə smeta sənədlərinin hazırlanması istiqamətində işlər davam etdirilir.

“Sabirabad” qaz ölçü qovşağında ROC-407 tipli sayğac ROC-107 sayğacla əvəzlənmişdir.

Yeni tikilmiş “Ovçubərə”, “Qazaxbəyli”, “Kətəlpəraq”, “Alvadı QPS sənaye”, “Qazamotor”, “Maştağa QPS kollektor”, “Alakol” və “Nardaran QPS kollektor” qaz ölçü qovşaqlarında ROC-407 tipli sərfölçənlər quraşdırılmış, texnoloji hissələrində metroloji ölçmələr aparılmış, NTS-lərin tələblərinə uyğunluğu təmin olunmuş və istismara verilmişdir.

Səbail, Yasamal, Nizami, Şəmkir, Naftalan, Mingəçevir, Şirvan, Qobustan, Qazax, Şamaxı, İsmayılı qaz istismar sahələrinin yeni inşa edilmiş və ya əsaslı təmir olunmuş inzibati binalarında yenidən lokal kompüter şəbəkələri qurulmuş, ARDNŞ-in korporativ kompüter şəbəkəsinə qoşulması təmin edilmiş və bu istiqamətdə işlərin görülməsi davam etdirilir. “Azəriqaz” İB-nin magistral qaz kəmərləri sahələrinə məxsus olan AQPS-lərdə (QPS, QTM) lokal şəbəkələrin qurulması və ARDNŞ-in korporativ şəbəkəsinə qoşulması işlərinə başlanmışdır. “Azəriqaz” İB-nin Bakı şəhəri rayonları üzrə ArcGIS proqram təminatında elektron xəritə və onun üzərində yüksək və orta təzyiqli qaz kəmərlərinin elektron məlumatlar bazası yaradılmışdır. Sahələrdəki mütəxəssislərin elektron bazadakı məlumatlardan ArcReader modulunun tətbiqi ilə istifadəsi təmin edilmişdir.

“Azərenerji” ASC üzrə: Beynəlxalq Yenidənqurma və İnkişaf Bankı ilə 8 noyabr 2005-ci ildə imzalanmış kredit sazişi əsasında maliyyələşdirilən “Elektrik Ötürücü sistemi” Layihəsi üzrə keçirilmiş

		<p>tenderin nəticələrinə görə Baş podratçı seçilmiş Fransanın “AREVA” şirkəti ilə 9 noyabr 2007-ci ildə müqavilə imzalanmışdır. SCADA layihəsi başa çatıb və sistemə qəbul edilmişdir.</p> <p>Enerji satış proqramı əhali və qeyri-əhali abonentləri, yeni kodlaşdırmanı və s. aktual məsələləri əhatə etməklə yenidən yazılmış, local verilənlər bazası və local şəbəkələr əsasında tətbiq olunmuşdur.</p> <p>Sayğac informasiyasının operativ və dəqiq toplanması və ötürülməsi məqsədilə əl terminalları üçün proqram təminatı yaradılmış, sərfiyyat informasiyasının əl terminalları ilə toplanması təşkil olunmuşdur.</p> <p>Mərkəzi server yaradılmış minimal rabitə vasitələri ilə PEŞ-lərdə istifadə olunan proqramlar ilə mərkəz arasında informasiya mübadiləsi təşkil olunmuşdur.</p> <p>Azərbaycan Respublikası Nazirlər Kabinetinin 8 may 2009-cu il tarixli 111s sayılı sərəncamına uyğun olaraq Mərkəzi Bank tərəfindən yaradılmış Kütləvi Ödənişlər üzrə Mərkəzləşdirilmiş İnformasiya Sistemlərinin (KÖMİS) “Azərenerji” ASC-də tətbiq edilməsi üçün proqram təminatı yaradılmış, “Azərenerji” ASC-nin daxili komputer informasiya sistemləri KÖMİS-ə inteqrasiya olunmuş və bu sistemlə informasiya mübadiləsinə başlamışdır.</p> <p>“Smart“ tipli sayğacları olan abonent bazası da mərkəzi server üzərindən KÖMİS sistemində qoşulmuşdur.</p> <p>“Azərbaycan Elmi-Tədqiqat və Layihə-Axtarış Energetika İnstitutu” MMC üzrə:</p> <p>İnstitutun lokal şəbəkə sistemi “AzET və LAEİ” MMC-nin 15 mart 2010 tarixli 32 sayılı Əmrinə əsasən istifadəyə verilib. İnstitutun lokal şəbəkə sistemi genişləndirilmiş və onun proqram və texniki təminatı təkmilləşdirilmişdir. „Azərenerji“ ASC-nin İnsan Resursları şöbəsi və İT idarəsi tərəfindən hazırlanmış və „AzET və LAEİ“ MMC-nin İT şöbəsinin iradları əsasında informasiya axtarış sistemi yeni “Kadr-APP” adla istifadəyə verilmişdir.</p>
<p>Avtomatlaşdırılmış İnformasiya və Layihələndirmə Sistemlərinin (ALS- SAPR) və sahələr üzrə informasiya resurslarının yaradılması üzrə tədbirlərin həyata keçirilməsi</p>	<p>2005- 2011</p>	<p>ARDNŞ-üzrə: Avtomatlaşdırılmış İnformasiya və Layihələndirmə Sistemi 2006-cı ildən başlayaraq layihə-smeta işlərini həyata keçirən AzETLQİ-da (indiki Layihə-konstruktor Bürosu) təsdiq olunub və bütün sənədlərin tətbiqi, hesabatların aparılması avtomatlaşdırılmış şəkildə həyata keçirilir. Aparılan işlər kompüterlərin yaddaşlarına daxil olunan ilkin məlumatlar və xüsusi proqram təminatı vasitəsi ilə həyata keçirilir.</p> <p>Sahələrdəki mütəxəssislərin elektron bazadakı məlumatlardan “ArcReader” modulunun tətbiqi ilə istifadəsi təmin edilmişdir. Avtomatlaşdırılmış informasiya və Layihə Sistemləri üzrə “Azəriqaz” İB-nin Layihə-Konstruktor Bürosunda müasir standartlara cavab verən layihə-smeta sənədlərinin hazırlanması, sistem üzrə hesabatların aparılması üçün “1C: Smeta plus”, “LİRA”, boru kəmərlərin möhkəmliyini, hidravlik hesabatını və yer səthini üç ölçülü modelinin hazırlanması üçün “Bentley” proqram təminatlarının tətbiqi üçün tədbirlər görülmüşdür.</p> <p>Geoloji-mədən korporativ verilənlər bazasının idarəetmə sistemi tətbiq edilmiş və bazanın yüklənməsi üzrə işlər həyata keçirilmişdir. Verilənlər bazasından istifadə etməklə avtomatlaşdırılmış layihələndirmə sistemlərinin, informasiya işlənməsinin və idarəetmənin avtomatlaşdırılmış sistemlərinə olan tələblərin müəyyənləşdirilməsi və tətbiqi həyata keçirilmişdir.</p> <p>“Azərenerji” ASC üzrə: “Azərenerji” ASC-nin daxili komputer informasiya</p>

	<p>sistemləri PayPoint ödəniş sistemində inteqrasiya olunmuş və bu sistemlə abonentlərin ödəniş avtomatlarından enerji haqlarının köçürülməsinə şərait yaradılmışdır.</p> <p>Tətbiq olunan enerji satış proqramı bazası əsasında WEB informasiya texnologiyalarından istifadə edilərək vahid mərkəzləşdirilmiş verilənlər bazası qurulmaqla yeni proqram təminatı (Enerji təchizatının avtomatlaşdırılmış idarəetmə sistemi - ETAİS) yaradılmışdır. “Azərenerji” ASC-nin bütün xidməti ərazilərində tətbiqinə başlanılan bu sistem enerji resurslarının dəqiq uçotunun təmin edilməsi ilə yanaşı billing, enerji təchizat müəssisələrinin texniki problemləri, enerji balansı və s. kimi geniş məsələləri əhatə edir.</p> <p>2012-ci ildə Xaçmaz REŞ, Mingəçevir REŞ, Şəki REŞ, İmişli REŞ, Sumqayıt REŞ və Şirvan REŞ-lər bu sistemə inteqrasiya olunmuş, sistemin funksionallığı daha da inkişaf etdirilmiş və yeni proqram modulları yazılmışdır. “Sumqayıt REŞ” MMC-nin qeyri-əhali abonentləri tam şəkildə ETAİS proqramına qoşulmuşdur</p> <p>“Dövlət orqanlarının elektron xidmətlər göstərməsinin təşkili sahəsində bəzi tədbirlər haqqında” Azərbaycan Respublikası Prezidentinin 23 may 2011-ci il tarixli 429 sayılı Fərmanı və “Elektron xidmət növlərinin Siyahısı”nın təsdiq edilməsi barədə Azərbaycan Respublikası Nazirlər Kabinetinin 24 noyabr 2011-ci il tarixli 191 nömrəli Qərarının icrası olaraq “Enerji haqlarının internet vasitəsi ilə ödənilməsi” üçün “Azərenerji”ASC-nin elektron xidməti təşkil olunmuşdur.</p> <p>“İstehlakçıların elektrik şəbəkəsinə qoşulması“ üçün “Azərenerji”ASC-nin elektron xidməti təşkil olunmuşdur. Bu xidmət “Azərenerji” ASC-nin xidmət sahəsinə aid olan ərazilərdə (Bakı şəhəri və Naxçıvan MR istisna olmaqla) hüquqi və fiziki şəxslərə məxsus elektrik qurğuların elektrik şəbəkəsinə qoşulması üçün texniki şərtlərin verilməsi və istehlakçı kimi qeydiyyatla alınaraq elektrik enerjisi ilə təmin olunması ilə bağlı bütün ardıcıl mərhələlərin proseduru əhatə edir.</p> <p>“Azərbaycan Elmi-Tədqiqat və Layihə-Axtarış Energetika İnstitutu”MMC üzrə:</p> <p>Kadrların idarəedilməsi və uçotu “Kadr-Pro” informasiya-axtarış sistemi istifadəyə verilib. Hər ay informasiya bazası yeniləşdirilir.</p> <p>Kitabxanaçılıq fəaliyyətinin avtomatlaşdırılması “Elektron kitabxana sistemi”nin yaradılması istiqamətində arxitekturanın işlənilməsi, dövrü nəşrlərin skanlaşdırılması, informasiya bazasının formalaşdırılması yerinə yetirilib. Hal-hazırda www.PEİ.az saytı ilə elektron kitabxanaya daxil olmaqla lazımı məlumatlardan istifadə etmək olar.</p> <p>İnstitutun elmi-texniki kitabxanasının elektron inventarizasiyası (kataloqlaşdırma) və dövrü nəşrlərin tammətənlilik skanlaşdırılması üzrə işlər davam edir.</p> <p>“Məsafədən öyrətmə və biliklərin yoxlanılması” istiqamətində “Azərenerji” ASC-nin müəssisələrinin operativ-texniki heyətinin maarifləndirilməsi üzrə Sistemin variantları işlənilmiş və istifadəyə verilmişdir.</p>
--	---